

Jak stymulować rozwój mowy dziecka?

* Wiedz, że w procesie rozwoju mowy występują okresy nasilenia i względnego zastoju. Zastój przypada zwykle na czas nauki chodzenia, kiedy to dziecko fascynuje się nową umiejętnością i zwiększonymi możliwościami poznawania świata. Po opanowaniu sztuki chodzenia znów wraca do pilnej pracy nad mową. Jednocześnie opóźniony rozwój sfery ruchowej lub jej zaburzenia, spowalniają rozwój mowy. Jeśli więc dziecko zaczęło chodzić później niż jego rówieśnicy, istnieje duże prawdopodobieństwo, że również zacznie mówić nieco później. Dlatego też warto stymulować rozwój ruchowy np. przez rozwijanie sprawności manualnych oraz kształtowanie poczucia rytmu, ale wszystkim takim zabawom powinna towarzyszyć mowa (poprawne wzorce dla dziecka).

* Wszelkie czynności mające na celu stymulowanie rozwoju mowy powinny mieć formę zabawy i być przede wszystkim przyjemnością dla dziecka. Nigdy nie zmuszaj go do mówienia, chwal natomiast za włożony wysiłek, starania, podejmowanie prób, zwłaszcza jeśli coś sprawia dziecku trudność!

* Obserwuj dziecko czy i jak reaguje na dźwięki z otoczenia. Ponieważ dobry słuch jest warunkiem rozwoju mowy, zwracaj uwagę czy dziecko odwraca głowę w kierunku źródła dźwięku, reaguje na odgłos dzwonka lub telefonu. Najprostszy test polega na potrząsaniu grzechotką za plecami dziecka z prawej i lewej strony i obserwowaniu jego reakcji. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości zgłoś się do pediatry i poproś o skierowanie na badanie słuchu. Wczesne stwierdzenie utraty słuchu lub nieprawidłowości słyszenia oraz wczesne rozpoczęcie terapii – w pierwszych 2 latach życia dziecka – daje szansę nauki mowy oraz pozwala uniknąć znacznych opóźnień jej rozwoju.

Istnieją powody do niepokoju, jeżeli dziecko:

w wieku 0 – 1 lat:

- nie reaguje na dźwięk dzwonka, szczekanie psa itp.
- jest bardzo spokojne, nawet, gdy w jego pobliżu ktoś hałasuje
- nie przestaje ssać, płakać, poruszać się, gdy słyszy nowy lub niespodziewany dźwięk
- nie spogląda na osobę zwracającą się do niego
- nie podąża wzrokiem za źródłem dźwięku, np. za grzechotką

w wieku 1 – 2 lat:

- nie reaguje na własne imię
- nie przestaje działać na hasło "nie wolno", "zostaw"
- nie rozumie i nie wykonuje prostych poleceń
- nie wskazuje przedmiotów, których nazwy się mu podaje

w wieku 2 – 5 lat:

- nadal nie mówi lub nie powtarza słyszanych zdań
- nie odpowiada na proste pytania
- robi wrażenie nieobecnego

– nie potrafi powiedzieć, co mu dolega, pomimo wyraźnych oznak dyskomfortu

– nie bawi się i/lub nie rozmawia z innymi dziećmi

* Rozwojowi mowy sprzyja karmienie piersią, ponieważ ssanie dziecka to najlepsze w tym okresie ćwiczenie języka i warg. Podczas zaspakajania potrzeb pokarmowych niemowlę uaktywnia cały narząd artykulacyjny. W późniejszym okresie zrezygnuj z butelki na rzecz łyżeczki i kubka, ich używanie, również pozytywnie wpływa na rozwój mowy. Zaburzenia ssania, połykania i żucia zwykle poprzedzają zaburzenia mowy.

* Zwróć uwagę na ułożenie zębów dziecka. Prawidłowy zgryz polega na zetknięciu się zębów szczęki dolnej z zębami nieruchomej szczęki górnej w taki sposób, iż siekacze górne minimalnie przykrywają siekacze dolne. Wszelkie odchylenia w ustawieniu dolnej szczęki w stosunku do szczęki górnej są wadami zgryzu. Zaburzenia mogą dotyczyć całych łuków zębowych lub tylko odcinka przedniego albo bocznego. Wady zgryzu mogą występować jednostronnie lub obustronnie. Wady zgryzu wykształcają się u dzieci, które nieprawidłowo oddychają, źle żują lub wykazują inne złe nawyki. Należą do nich m.in.: ssanie palca lub smoczka, nagryzanie warg, policzków i języka, zaciskanie zębów. Nieprawidłowo ukształtowany zgryz stanowi potencjalny czynnik mogący negatywnie wpływać na jakość artykulacji, głównie spółgłosek dentalizowanych (ś, ź, ć, dź, s, z, c, dz, sz, ż, cz, dż).

* W dzieciach drzemie naturalna skłonność do mówienia, uważaj, aby jej nie tłumić swoim nadmiernym gadulstwem lub wyręczaniem dziecka w mówieniu. Czasem wystarczy obojętność, cierpka uwaga, brak zrozumienia i czasu na wysłuchanie tego co dziecko ma nam lub komuś do powiedzenia, aby zahamować ten proces. Stwarzaj dziecku okazję do wypowiedzenia tego co przeżyło, widziało, o czym mu czytałaś/eś, bądź cierpliwa/y i wyrozumiała/y. Niech opowie Ci bajkę, którą obejrzało, podzieli się wrażeniami z przedszkola, wymyśli zakończenie do czytanego przez Ciebie opowiadania

* Mów do dziecka poprawnie! To nie Ty uczysz się mowy od dziecka, ale ono od Ciebie. Gdy zbyt często mówisz do dziecka pieszczotliwie, używając licznych zdrobnień, dajesz mu złe wzorce mowne. W przyszłości będzie ono musiało się uczyć języka od nowa.

* Używaj zwrotów grzecznościowych i zachęcaj do ich używania dziecko.

* Rozwijaj podstawowe słownictwo obejmujące nazwy przedmiotów codziennego użytku, jedzenia, ubrań, zabawek, bliskich dziecku zwierząt, nazwy podstawowych czynności

* Wykorzystuj codzienne czynności związane z pielęgnacją, ubieraniem, karmieniem, wychodzeniem na spacer itp. Opisuj dziecku to co widzisz i co robisz za pomocą krótkich wypowiedzi. Z początku mogą to być pojedyncze sylaby dźwiękonaśladowcze np.: be, miau, hau itp. Z czasem nazwy najbliższych osób i nazwy rzeczowników, do których dołączasz czasownik, np.: Mama je. Kotek pije.

* Zanim wykonasz jakąś czynność związaną z dzieckiem, np.: kąpiel – mów o tym dziecku.

* Czytaj lub opowiadaj dziecku bajki, ciekawe historyjki z twarzą zwróconą do dziecka. Twoja twarz powinna być dobrze oświetlona, aby dziecko widziało dobrze Twoje usta.

* Czytaj/opowiadaj dziecku historyjki na podstawie obrazków, nawet tych pojedynczych. Z czasem o obrazku mów coraz więcej.

- * Używaj par wyrazów, które się rymują, np.: koty i płoty, buty i luty, Jacek – placek.
- * Baw się z dzieckiem w naśladowanie różnorodnych odgłosów i czynności.
- * Recytuj dziecku wiersze dla dzieci, śpiewaj mu proste piosenki, nawet wiele razy ten sam tekst. Z czasem nie wymawiaj ostatniego słowa, może dziecko zacznie dopowiadać, to co powinno być na końcu zwrotki.
- * Śpiewaj dziecku piosenki według własnych pomysłów. Śpiewaj mu o tym, że ma uszko, oko, nosek, ale także, że przyszła babcia, albo wychodzicie na spacer. Dzieci to lubią i chętnie słuchają. Nie martw się, że nie potrafisz śpiewać – dziecka to w ogóle nie interesuje. Dla niego ważne jest to, że Ty śpiewasz.
- * Odtwarzaj piosenki dla dzieci i próbujcie razem śpiewać. Możesz to robić również tylko Ty, a dziecko uczestniczy w zabawie poprzez ruch, klaskanie, maszerowanie, potrząsanie grzechotką, czy po prostu kołysanie się na Twoich kolanach
- * Oglądaj z dzieckiem filmy dostosowane do wieku i wsłuchujcie się w słowa. Próbujcie naśladować ruchem, sylabą, słowem zaobserwowane sytuacje.
- * W wieku 2–3 lat zacznij bawić się z dzieckiem w rozpoznawanie liter.

Opracowanie
Beata Kulig – psycholog